

Szlovákiai magyar, a jelen könyvtárosai, könyvtárai

ÁLOM

Volt egy álmom. Álmomban olyan könyvtáros voltam, aki mester szinten űzte gyűjteményszervezés csínját bínját. Fáradhatatlanul ügyeltem az állomány gyarapítására, fenntartására és védelmére. Könyvtáramban mindig naprakész irodalom volt elérhető. Álmomban képes voltam az összes dokumentum megfelelő szakmai feltárására, s azok elérhetővé tételére. Egyúttal nagyszerű tájékoztató munkát végeztem, hiszen ismertem a könyvtár gyűjteményét és a legkülönbébb információforrásokat. Mindemellett könyvtáram felhasználóit ismerve mindig tudtam nekik megfelelő forrást ajánlani. Józsi bácsinak a gyümölcsfák metszéséről ajánlottam könyvet, Ilonka néninek a legfrissebb romantikus irodalmat kértem le könyvtárközi kölcsönzéssel, Sándornak a mesterséges intelligenciáról szóló legújabb cikkeket szereztem be az online forrásokon keresztül. Álmomban a könyvtár üzemeltetése terén is remekeltem. A könyvtári szolgáltatások megszervezése, szintentartása, megtervezése, bővítése, fejlesztése, módosítása sem okozott gondot. Álmomban kommunikációval, marketinggel és hatékony kapcsolatépítéssel is foglalatostkodtam. Mindemellett folyamatosan térképeztem fel a könyvtárhasználói igényeket. Az egyik legfontosabb feladatomban a működés feltételeinek biztosítása volt. Álmomban mindig biztos anyagi háttérrel és megfelelően képzett könyvtárosokat tudtam biztosítani a könyvtáram számára. A modern kor kívánalmainak megfelelően egy thibátlan integrált könyvtári rendszert és online katalógust működtettünk. Álmomban a könyvtáros kollégák rendszeres képzéseken fejleszthették képességeiket, s tarthatták szinten szaktudásukat. Álmomban az, hogy a könyvtár értékmegőrzéssel és értékközvetítéssel foglalkozik egyértelmű volt fenntartómnak, főnökömnak is.

Léteznek nemzetközi standardok, amelyek előírják a könyvtáros kompetenciáit, avagy mik azok a képességek, készségek, tényezők, felhasználói kívánalmak, szükségletek, melyeknek a mai világban meg kell felelnie egy könyvtárosnak/könyvtárnak/könyvtári szolgáltatásnak. Ráadásul mindannyian jól tudjuk, hogy ez még nem elég, ugyanis van még jópár készség, amelyet így vagy úgy, de magunkévá kell tennünk.

Mert a valóságban a könyvtáros jó, ha fotózni is tud, weblapot is tud kezelni, van érzéke a pszichológiához, vagy a drámapedagógiához, s még sorolhatnánk. Tudatosítanunk kell, hogy könyvtár és könyvtár között rengeteg különbség lehet. Van, ahol több részleg van, s munkacsoportokról beszélhetünk, s akad olyan könyvtár is (nem is egy), ahol egy félállású, vagy heti 2-3 órás munkaidőben dolgozó személy látja e laz összes eddig felsorolt tevékenységet.

Összesítve és egyben kiegészítve a kompetenciákat a jelen és a jövő könyvtárosainak/könyvtárainak/könyvtári szolgáltatásainak tudniuk kell: alkalmazkodni, változni, nyitottnak lenni.

SZLOVÁKIAI MAGYAR VALÓSÁG

Speciális helyzetben vagyok, hiszen nem általánosságban szeretnék a könyvtárosok helyzetéről beszélni. A szlovákiai magyar valóságot mutatnám be, amely kevésbé álomszerű.

Kezdjük az elején, s nézzük meg Szlovákia lakossági összetételét számokban. Egyértelmű: fogy a magyar. Míg 2001-ben még 9,66%, 2011-ben már csak 8,48% a magyar nemzetiség aránya. Most nézzünk egy kis statisztikát a könyvtárak terén.

Nagyon érdekes, meglepő, s egyben elgondolkodtató eredményt hozott az amerikai Syracuse Egyetem felmérése tavaly, amelyben azt vizsgálták, a világ országaiban mennyi könyvtár esik 100 000 lakosra. Szlovákia világső lett. Vegyünk csak egy mély levegőt.

A szlovákiai könyvtárak éves statisztikai kimutatása azt mutatja, hogy évről évre drasztikusan csökken a könyvtárak száma. A Szlovákiai Könyvtárak Országos Jegyzéke 5208 könyvtárat jegyez. Ennek ma kevesebb mint a fele aktív. A többi vagy megszűnt, vagy összevonták egy másik intézménnyel. 2007-ben még 2997 könyvtár működött, majdnem 10 év múlva pedig már csak kicsivel több mint a fele: 1857.

Sajnos ezek az adatok nagyon is valósak, s az egyértelmű csökkenés mellett fel kell tennünk a kérdést, hogy a minőség vajon milyen szintet üt meg ezekben a világső intézményekben. A valóság ugyanis több sebből vérzik. Nézzük csak meg, mik a legfőbb jellemzők:

- Könyvtárak száma – ahogy azt a számok is alátámasztják - drasztikusan csökken.
- Könyvtárak látogatottsága – csökken.
- Épületek, infrastruktúra, felszereltség – egyértelműen romlás figyelhető meg. A könyvtárak méltatlan körülmények között működnek, a minőség rovására megy - szűkös tér, gond van a nyílászárókkal, fűtéssel, jellemző a megfelelő fényforrás hiánya, és nem jellemző az akadálymentesítés sem.
- Könyvtároképzés terén: Szlovákiában nincs magyar nyelvű szakmai képzés - fontos az anyaországi kapcsolat a Könyvtári Intézet kihelyezett képzései létfontosságúak. Kérdés: Van, vagy lesz utánpótlás?
- Állománygyarapodás – stagnál, vagy csökken, könyvbeszerzés adományokból, anyaországi támogatásokból, saját forrás kevés, vagy nincs.
- Könyvtárak/könyvtárosok megítélése összességében negatív, felesleges szakmának, felesleges intézménynek tartják, hiszen minden fent van az interneten. Eltávolodás, pesszimizmus jellemzi. A fenntartó/munkáltató negatív hozzáállása (szerencsére tudunk kivételekről, ahol egy nyitott személyiségű polgármester felélesztette a könyvtárat, felismerte létjogosultságát). Pedig máshol is lenne rá potenciál, csak a fenntartók nem látják be, hogy a könyvtárak manapság a közösség számára fontos multifunkcionális intézmények lehetnének. Azért emeltem ki ezt a problémát, mert ez hatással van a többire. Ha pozitív megítélése van a könyvtárosnak, könyvtárnak egy adott fenntartó személyében, úgy támogatást nyerhet a többi megoldandó problémára. Nagy kérdés, mitől változhat ez? Ezt a kérdést egyelőre nyitva hagyom.

SZMKE

A Szlovákiai Magyar Könyvtárosok Egyesülete 1999 óta működik. A megrendezésre kerülő találkozók, gyűlések lehetőséget adnak a szlovákiai magyarlakta települések könyvtári ellátását biztosító személyek, intézmények együttműködésének. Konferenciákat, képzéseket, ötletbörzét szervez, amelyekben partnereink belföldi, illetve anyaországi intézmények, egyesületek. Az egyesület folyamatos tájékoztatást tart azokról a lehetőségekről, amelyek során támogatást nyerhetnek a felvidéki könyvtárak, könyvtárosok.

Az elmúlt pár évben felismertük, hogy több hiányossággal, gyengeséggel rendelkezik az egyesület. Rendszeres gyűlések, tájékoztatás és kapcsolattartás hiányában némely régiók kiestek az egyesület tevékenységéből. Az egyesület önkéntes alapon működik, így a vezetőség a saját szabadidejében végzi a munkát, s sajnos további tényezők is megnehezítik a működést. A fenntartók, főnökök nem mindig támogatják a bár szakmába vágó, de mégis a konkrét munkahelyhez nem köthető tevékenységet, például korlátozzák a képzésekre, konferenciákra való eljutást. Ráadásul, nem elég, hogy fogy a magyar, de a magyar könyvtáros is egyre ritkább, nem tudunk utánpótlásról.

2017-ben tisztújítás történt, s ötletektől vezérelve, hittel, akarattal és erővel felfegyverkezve tervezni kezdtünk. A tavalyi évben adatgyűjtése kezdtünk, feltérképeztük jelenlegi helyzetünk, összegeztük – kik vagyunk, hol lenne igény, hol van kapacitás, hol van magyar könyvtáros? Az adatok feldolgozása mellett: képzéseket, gyűléseket szerveztünk. Pályázatot írtunk, s nyertünk, valamint – segítséget nyújtottunk egyesületünk tagjainak az elérhető pályázatok, támogatások terén. Az online felületeken (facebookon, e-mail-ben) aktívan tartjuk egymással a kapcsolatot. Már weblapunk is van.

Jelenlegi céljaink: megtartani, ami van, fejleszteni, bővíteni, támogatást nyerni, presztizst építeni, és tevékenységünket a széles nyilvánosság elé tárni – jobban bekerülni a köztudatba.

Eszközeinkhez mérten, minden lehetséges módon szeretnénk felhívni a magyarlakta települések figyelmét a könyvtáraink feladataira, küldetésére, szükségességére, hasznára.

Folytatni a párbeszédet a magyarlakta települések könyvtárainak fenntartóival, miszerint nekik maguknak szükséges megfogalmazni miért, kinek, milyen körülmények között, milyen feltételek biztosításával, milyen óraszámban, milyen szolgáltatások biztosításával kívánnak hozzájárulni könyvtáraik hatékonyabb működtetéséhez, kihasználtságához. Mindezt az adott településeken élő lakosok érdekében.

A prezentációm online érhető

el: http://prezi.com/0djmhdbxm_ov/?utm_campaign=share&utm_medium=copy

Érsekújvár-Komárom, 2018. március 10.

Egyházi Dóra, Kecskés Ildikó